

Redactioneel

Uit de actualiteit

Uit het oog, uit het hart. Een veelzeggende uitdrukking die niet alleen voor vriendschappen opgaat, maar zeker ook voor publieke aandacht. Wanneer een 'kwestie' in de schijnwerpers staat, is deze het gesprek van de dag, maar verlegt de aandacht zich dan verdwijnt deze uit het hart, of preciezer, uit het geheugen.

Soms is het echter goed om, als de hitte van de aandacht weer elders te vinden is, nog eens terug te keren naar zo'n vraagstuk. Als het stof is neergedaald worden omtrekken en details immers scherper zichtbaar. Bovendien is het dan mogelijk om een verband op te merken dat door het opwaaiende stof van de mediastorm aan het oog werd onttrokken.

Al langere tijd heeft de redactie het plan om problemen 'uit de actualiteit' te laten belichten door deskundigen uit het veld van vrouwen-, gender- en diversiteitsstudies. Door middel van korte beschouwingen, terugblikken en evaluaties van die 'kwesties' streeft ze ernaar een ander licht te werpen op een onderwerp dat hoofd en hart van velen beroerde in de maanden ervoor.

In dit nummer van *Gender. Tijdschrift voor Genderstudies* voeren we dit voornemen uit door beschouwingen op te nemen over drie vraagstukken die deze redactie in januari en februari bezighielden en die het volgens ons waard zijn nog eens op terug te blikken vanuit het perspectief van vrouwen-, gender- en diversiteitsstudies. Het gaat hier om wat in de media 'de affaire Oudkerk' is gaan heten, de voorstellen van Hirsi Ali met betrekking tot vrouwenbe-

snijdenis en het essay *Verdwaalde seksen* van Dorien Pessers. Alledrie raken ze aan het bredere publieke debat over normen en waarden van (en voor) onze tijd en maken ze een aspect of dilemma, dat in dat debat speelt, zichtbaar.

Dit publieke debat reikt verder dan het normen en waarden debat dat de Nederlandse regering Balkenende heeft geagendeerd, dat zich lijkt te beperken tot de vraag naar de kern van de Nederlandse identiteit. Het publieke debat wordt aangezwengeld doordat de schaduwzijdes, tegenspraken of paradoxen van belangrijke waarden als autonomie, keuzevrijheden en seksuele vrijheid manifester lijken te zijn geworden; of ook omdat die waarden onder druk worden gezet door het zogenaamde integratie debat dan wel door de tendens tot her-traditionalisering van de samenleving. In dat debat over normen en waarden wordt zichtbaar dat de traditionele politieke tegenstellingen tussen links en rechts niet meer opgaan; dat ze niet meer richtinggevend zijn bij het bepalen van een standpunt en dat tegenstellingen als conservatief versus libertair, liberaal versus socialistisch, religieus versus a-religieus niet meer bepalend zijn voor wat burgers vinden, doen en willen. Dat leidt vervolgens tot een ongemakkelijk gevoel bij het paradoxale karakter van de eigen standpunten of ambivalenties ten opzichte van bepaalde kwesties, en bij de onmogelijke - of ongewenste - allianties die te vormen zouden zijn rond eenzelfde politiek verlangen.

De complexiteit van deze problematiek heeft in belangrijke mate te maken met het

bestaande onderscheid tussen wat privé en publiek is. In de alledaagse praktijk echter, wordt juist het hybride karakter van het private en het publieke zichtbaar. De drie hier gepresenteerde opiniebijdragen nemen juist dat hybride karakter serieus.

Liesbeth van Zoonen kijkt terug op de affaire Oudkerk vanuit het gezichtspunt van de relatie tussen het persoonlijke en het politieke. Ze laat aan de hand van deze affaire zien dat de onpersoonlijke politiek, waarin privé privé is en een politicus of politica alleen wordt beoordeeld op zijn of haar politiek gedrag, niet meer van deze tijd is. Van Zoonen pleit voor een persoonlijke politiek, waarin privé en politiek gedrag van de politicus en politica integraal onderdeel zijn van haar of zijn personage en van de manier waarop hij of zij beoordeeld wordt, omdat zo'n politiek menselijker en geloofwaardiger is. Maatstaf voor de beoordeling van een politicus of politica is dan niet alleen het politieke handelen, maar ook de vraag in hoeverre het privégedrag in overeenstemming is met de politieke positie van de politicus of politica - de integriteitsvraag. Door te laten zien dat begrippen als geloofwaardigheid en integriteit bepaald worden door een dieper liggende waarde, namelijk die van de eenheid tussen leer en leven, werpt ze een verhelderend licht op die in het hedendaagse politieke jargon veelgebruikte woorden. In het verlengde daarvan was Oudkerks positie niet te handhaven omdat zijn privégedrag niet overeenstemde met de politieke posities van zijn partij op het terrein van intermenselijke verhoudingen - tegen uitbuiting en anti-patriarchaal. Dit had volgens Van Zoonen de reden moeten zijn waardoor Oudkerks politieke integriteit was geschonden en zijn aftreden onontkoombaar werd.

Odile Verhaar neemt de voorstellen van Ayaan Hirsi Ali voor de handhaving van het wettelijk verbod op vrouwenbesnijdenis en het publieke debat dat daarop volgde onder de loep. Verhaar scherpt het zicht op de dilemma's en paradoxen rondom het (handhaven van het)

beleid in deze kwestie. Zij maakt duidelijk dat het oppositionele denkkader dat hier gehanteerd wordt een schijn-helderheid schept, en onvruchtbaar is voor de vraag hoe vrouwenbesnijdenis kan worden voorkomen. Verhaar laat zien dat in dit denkkader, waarin een scherpe tegenstelling wordt gemaakt tussen het principiële standpunt dat de wet moet worden gehandhaafd en het pragmatische standpunt dat beleid effectief moet zijn, voorbij wordt gegaan aan het (principiële) verschil tussen een moreel standpunt en het ontwikkelen van beleid. Zij stelt dat het in het debat over het voorkomen van vrouwenbesnijdenis niet gaat over verschillende normatieve posities ten opzichte van de besnijdenis, maar over verschil van mening over acceptabele en onacceptabele strategieën van bestrijding en de effectiviteit van die strategieën. Zij stelt de vraag of je het grondrecht op bescherming van de lichamelijke integriteit mag bewaken door middel van een schending van datzelfde grondrecht: jaarlijkse controle van meisjes uit 'risicolanden'.

In haar bespreking van Dorien Pessers essay *Verdwaalde seksen. Over spermators, metroseksuelen en autocopieën* betoogt Amâde M'charek dat Pessers pleidooi over de noodzaak van de resymbolisering van verwantschapsrelaties tussen ouders en kinderen door middel van het huwelijk restauratief is en gericht op hertraditionalisering van die relaties. Het past volgens haar prima in een vertoog dat het begrip 'verwantschap' gebruikt om een verlangen naar sociale samenhang aan te duiden. Bovendien laat ze zien dat Pessers in haar essay de complexiteit van verwantschapsrelaties versimpelt door die relaties en het instituut huwelijk te biologiseren en te naturaliseren. Hoewel M'charek zich mét Pessers zorgen maakt over de wildgroei van reproductieve technieken, waarvan het problematische en belastende karakter volgens haar ten onrechte miskend worden, én over de retoriek van het belang van het 'eigen' kind, is zij het niet eens met Pessers oplossing voor die problemen en dilemma's, die neerkomen op een biologisering van verwantschap. Zij

vindt dat dit de complexiteit van verwantschapsrelaties miskent en dat daardoor het zelf gehomogeniseerd wordt.

Voorafgaand aan deze drie actuele opinies vindt u zoals gewoonlijk een aantal artikelen. Het eerste artikel is geschreven door Nadia Lie, en is getiteld 'Latino-cultuur tussen hoog en laag: genderpatronen in *The mask of Zorro*'. Lie gaat na hoe in deze nieuwe versie van de Zorro-film uit 1998 de man-vrouwrelaties zijn herschreven. In die herschrijving ziet Lie een grote rol weggelegd voor de opkomst van een Latino-cultuur in de Verenigde Staten. Zowel de Zorro-figuur als de vrouwelijke hoofdfiguur krijgen daardoor andere betekenissen. Zo wordt de Zorro-figuur niet alleen geërotiseerd, maar krijgt hij ook de betekenis van een verantwoordelijke vader, die zijn sensualiteit in een geaccepteerde huwelijkse status dirigeert. Ook de vrouwelijke hoofdfiguur, Elena, krijgt een opmerkelijke invulling. Hoewel ze sociaal en cultureel gezien zeer verschilt van de Zorro-figuur, voelt ze zich seksueel tot hem aangetrokken en trouwt ze hem uiteindelijk. Dit is echter niet het romantische slot van een avonturenfilm, maar heeft een symbolische betekenis, omdat het past in het overkoepelende thema van de film, de vorming van de Californische identiteit. Daarmee roept de film herinneringen op aan de negentiende-eeuwse Latijns-Amerikaanse romans waarin erotische liefde en natievorming vaker hand in hand gaan.

Vervolgens presenteren we Judit Gera's 'De stem van Kirke. Een feministische lezing van Karel van de Woestijnes verhaal 'De zwijnen van Kirke''. Gera bespreekt in haar artikel de verschillende betekenissen die aan Van de Woestijne's verhaal uit 1904 worden toegekend. Zij onderzoekt in hoeverre Van de Woestijne zich in zijn verhaal weet te onttrekken aan de eeuw-

enoude stereotypering van Kirke als verleidster. Is dit verhaal een feministisch manifest zoals sommige hedendaagse interpretatoren zeggen? Gera laat zien dat, hoewel Kirke een bevrijdende droom heeft, een narratologische analyse van de tekst duidelijk maakt dat Kirke structureel wordt neergezet als ondergeschikt aan mannen. Haar droomtekst maakt onderdeel uit van de focalisatie van twee masculiene vertellers. Bovendien worden de representaties van Kirke en Odysseus gegoten in termen die naar een hiërarchische binaire oppositie verwijzen.

Ter afsluiting van het artikelen gedeelte vindt u Tetty Havinga's artikel 'Een man of een vrouw? Voorkeur van werkgevers en gelijkebehandelingswetgeving'. Havinga laat zien, dat een beroep op een verschil in fysieke kracht tussen de seksen gebruikt wordt door personeelsfunctionarissen en arbeidsbemiddelaars om hun voorkeur voor een man of vrouw mee te rechtvaardigen. Uit Havinga's onderzoek blijkt dat werkgevers veelal niet weten dat zij daarmee de wet gelijke behandeling overtreden, omdat lichamelijke kracht geen uitzonderingsgrond vormt voor deze wet. De wet gelijke behandeling is indertijd gemaakt om discriminatie op grond van sekse te voorkomen en te bevorderen dat er minder typische vrouwen- en mannenberoepen zouden komen. Dit laatste streven blijkt vijftienvijftig jaar later niet gerealiseerd. De sekse-stereotypering van bepaalde beroepen blijkt hardnekkig, ook al wordt met de mond beleden dat alle beroepen open staan voor beide seksen. Daarnaast zijn er in de loop van de tijd redenen bijgekomen die volgens werkgevers het maken van onderscheid rechtvaardigen. Zo voeren werkgevers de voorkeuren van of omgang met allochtone cliënten op om hun voorkeur voor een man of vrouw te legitimeren.

RECTIFICATIE

In het vorige nummer is in het redactioneel per ongeluk de achternaam van de auteur van het opiniestuk 'Ayaan Hirsi Ali: dapper of dogmatisch?' verkeerd gespeld. Het moet zijn: Halleh Gorashi. Onze excuses.